

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК 339.727

О.Й. Вівчар, М.К. Колісник, О.М. Рудницька
Національний університет "Львівська політехніка"

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ АКТИВІЗУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© Вівчар О.Й., Колісник М.К., Рудницька О.М., 2006

Конкретизовано об'єкти регулювання в управлінні активізуванням ІДП (система цілей підприємства, показники, які відображені у стратегічних і поточних планах активізування ІДП; рішення щодо делегування повноважень, перерозподілу функцій між окремими посадами, службами, підрозділами тощо; організаційна структура управління підприємством; система стимулювання працівників, які залучені до виконання завдань із активізування ІДП; структура і технологія функціонування інформаційної системи підприємства, система внутрішнього контролю, система моніторингу, система обліку і звітності), а також уточнено схему регулювання процесу активізування ІДП.

In this article the objects of adjusting are specified in the management by the IAE (system of aims of enterprise, indexes which are represented in the strategic and current plans of the IAE activation; decision in relation to delegation of plenary powers, redistribution of functions between separate positions, services, subsections and others like that; organizational structure of management by an enterprise; system of stimulation of workers which are engaged in implementation of tasks from the IAE activation; structure and technology of functioning of the informative system of enterprise, internal checking system, system of monitoring, system of account and accounting) activation, and also specified the chart of adjusting of process of the IAE activation.

Постановка проблеми і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Більшість вітчизняних підприємств не мають достатнього потенціалу для технічного і технологічного оновлення виробничо-господарської діяльності. Вони використовують застаріле обладнання і не мають можливостей провести якісні зміни управлінського і виробничого характеру. Проблема полягає у тому, що моделі активізування інвестиційної діяльності підприємств (ІДП), які пропонуються міжнародними організаціями і урядами інших країн, потребують адаптації для їх успішного застосування в Україні, проте масове активізування ІДП на загальнонаціональному рівні вимагає розроблення власного підходу до збільшення обсягу інвестицій у вітчизняні підприємства і розроблення механізмів підвищення ефективності використання підприємствами інвестиційних ресурсів. Незважаючи на велику кількість наукових праць і значні досягнення в теорії та практиці управління інвестиціями, є багато питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій. До них належать методичні підходи щодо реалізації функцій і методів управління активізуванням ІДП тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. За дослідженнями А. Казанцева і Л. Серова регулювання реалізації проекту в умовах активізування ІДП передбачає застосування з певною періодичністю таких процедур [1, с. 533]:

- 1) збір і підготовка оперативної інформації про хід виконання заходів із активізування ІДП, передбачуваних змін вихідних характеристик застосування заходів, які необхідно реалізувати, і подання інформації за проектом команди;
- 2) оновлення (актуалізація) моделей і підготовка даних для їх розрахунку;
- 3) розрахунок мережевих моделей і актуалізація календарних планів;

- 4) аналіз фактичного стану комплексу робіт і підготовка рішень з його подальшої реалізації;
- 5) розробка оперативних календарних планів (квартальних, місячних, тижнево-добових тощо) і доведення їх до відповідальних виконавців і керівників відповідних рівнів.

Як відомо, регулювання реалізується через систему методів. Методи щодо регулювання процесу активізування ІДП можна класифікувати за такими ознаками: за змістом (економічні, адміністративні); за характером (прямі, непрямі); за предметом (методи зниження інвестиційних ризиків, методи урегулювання ризику і дохідності); за спрямованістю дій (внутрішні, зовнішні). Класифікацію методів регулювання процесу активізування ІДП показано на рис. 1

Як бачимо з наведеної класифікації, об'єктами регулювання під час активізування ІДП є рівень інвестиційного ризику, а також його співвідношення з доходами від інвестиційної діяльності. Прийнято вважати, що адміністративні методи регулювання є прямими, а економічні мають непрямий характер. Цей поділ є доволі умовним, оскільки на практиці часто економічні заходи регулювання впроваджують за допомогою адміністративного впливу. Наприклад, для зниження валютних ризиків під час виконання зовнішньоекономічних контрактів керівництво організації виявило, що доцільним є за посередництвом комерційного банку здійснити на Міжбанківській валютній біржі свопові операції (депорт або репорт). Керівництво організації може в адміністративній формі, видавши наказ, зобов'язати підзвітні йому філії, відділення, дочірні підприємства виконати це розпорядження.

Тобто захід із регулювання рівня ризику у наведеному прикладі запроваджено адміністративним методом, хоча зміст заходу є економічним. До методів регулювання, які мають прямий характер, належать такі, як розпорядження, накази, директиви, що доводяться до підлеглих і є безпосереднім керівництвом до дій. Наприклад, керівництво підприємства може у наказовій формі лімітувати обсяг витрат на певні види ресурсів з метою їх економії. Своєю чергою, прикладом регулювання витрат, який має непрямий характер, є запровадження премій працівникам, які, виконуючи виробничі нормативи щодо кількості виробленої продукції на одиницю часу і її якості, досягають зниження обсягів виробничих відходів. Варто зауважити, що в такому разі виплачування премій здійснюється прямим адміністративним шляхом, хоча його виконання матиме непрямий вплив на рівень споживання ресурсів. Отже, запровадження регулятивних заходів має прямий або комбінований характер. Слід зауважити, що в такому разі заходи і методи щодо регулювання процесу активізування ІДП ототожнюються (рис. 1).

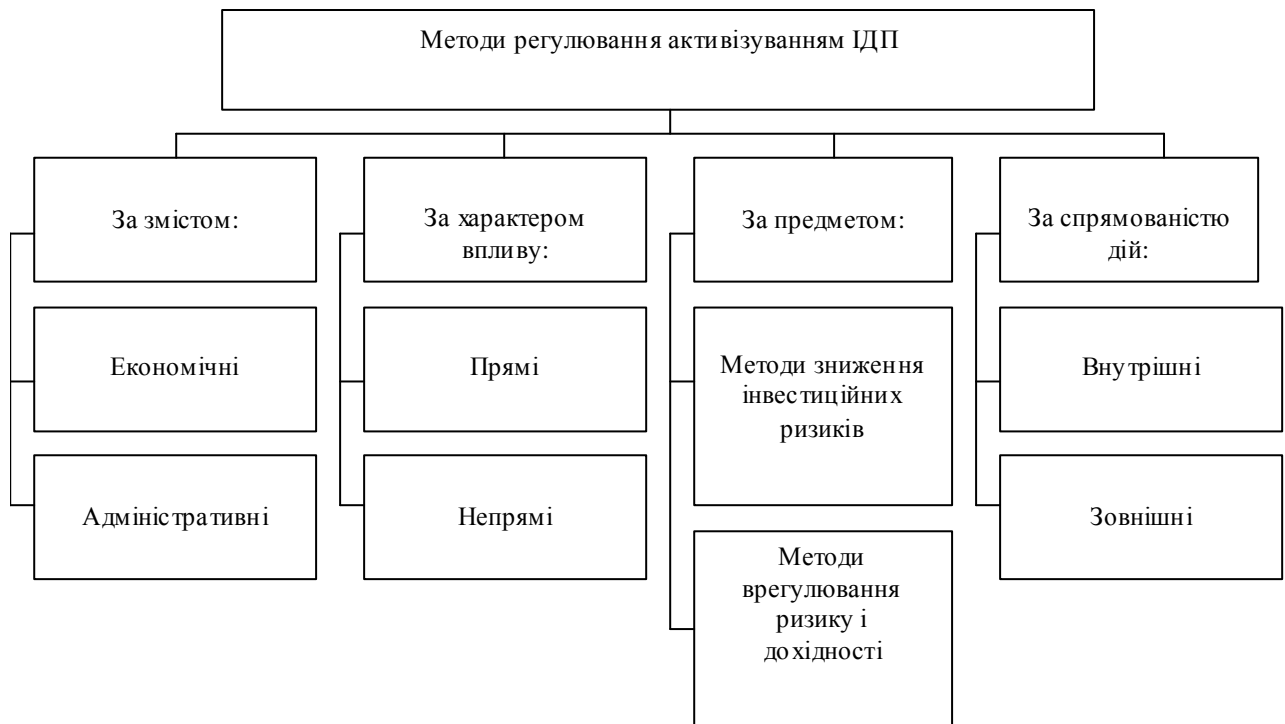


Рис. 1. Класифікація методів регулювання активізування ІДП

Якщо розглянути методи регулювання процесу активізування ІДП щодо зниження або ліквідації інвестиційного ризику і на предмет урегулювання рівня ризику і доходності, то огляд літературних джерел, зокрема праць А. Переседи, Б. Щукіна, С. Валдайцева, А. Мазаракі, В. Шевчука, П. Рогожина, І. Бланка, В. Бочарова та інших, показали, що регулювання рівня інвестиційних ризиків націлене на їх зниження або ліквідацію. Найпоширенішими методами регулювання рівня інвестиційних ризиків є укладання страхових і перестрахових договорів, здійснення арбітражних операцій, придбання похідних цінних паперів (деривативів); диверсифікація, формування страхових фондів на підприємстві, запровадження системи санкцій і надбавок тощо [2].

Цілі статті. Метою роботи є конкретизувати об'єкти регулювання в управлінні активізуванням ІДП (систему цілей підприємства, показники, які відображені у стратегічних і поточних планах активізування ІДП; рішення щодо делегування повноважень, перерозподілу функцій між окремими посадами, службами, підрозділами тощо; організаційну структуру управління підприємством; систему стимулювання працівників, які залучені до виконання завдань із активізування ІДП; структуру і технологію функціонування інформаційної системи підприємства, систему внутрішнього контролю, система моніторингу, систему обліку і звітності), а також уточнити схему регулювання процесу активізування ІДП.

Основний матеріал дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Регулювання є п'ятою функцією менеджменту. Під час управління активізуванням ІДП заходи щодо регулювання спрямовані на:

- систему цілей підприємства, показники, які відображені у стратегічних і поточних планах активізування ІДП;
- рішення щодо делегування повноважень, перерозподілу функцій між окремими посадами, службами, підрозділами тощо;
- організаційну структуру управління підприємством;
- рівень і якість завдань;
- систему стимулювання працівників, які залучені до виконання завдань із активізування ІДП;
- структуру і технологію функціонування інформаційної системи підприємства, систему внутрішнього контролю, систему моніторингу, систему обліку і звітності.

На рис. 2 показано уточнену схему взаємодії функції регулювання з іншими функціями управління активізуванням ІДП. Схему побудовано за допомогою використання методу абстрагування, тобто за допомогою використання методу наукового пізнання, в основу якого покладено формування образу реального предмета через мисленнєве виокремлення досліджуваних ознак, властивостей, відношень і мисленнєве відволікання від множини інших, істотних для цього досліджень, ознак цього предмета, властивостей. Сутність абстрагування полягає в тому, що, додаючи до частини ознак нову інформацію, дослідник може вийти на загальний метод розв'язання цілої множини однотипних завдань, передбачати результати експериментів, спрогнозувати наслідки теоретичної й практичної діяльності для поширеного класу типових явищ, обмеженого інтервалом прийнятої абстракції. Протилежною до абстракції є конкретизація, тобто перехід від абстрактного до конкретно-реального об'єкта в єдності усіх його сторін, зв'язків і відношень. Абстрактне є певним проявом конкретного, його однобічним проявом. Рух пізнання від абстрактного до конкретного є синтезом отриманих під час аналізу наукових означень досліджуваного об'єкта) [3].

Об'єктами регулювання процесу активізування ІДП в узагальненому вигляді є керуюча і керована підсистеми управління підприємством. Як вже вказувалось, в керуючій підсистемі регулюванню підлягають розроблена система цілей і планів, організаційна структура управління і управлінські рішення щодо делегування повноважень і розподілу конкретних функцій, система матеріальних і моральних стимулів, а також система контролювання процесу активізування ІДП.

Щодо керованої системи, то об'єкти регулювання потребують конкретизації за видами здійснюваних інвестицій. Так, якщо підприємство активізує здійснення реальних інвестицій, то

об'єктами регулювання є процеси постачання, виробництва, збуту продукції (послуг), фінансування операцій тощо. Своєю чергою, у перерізі активізування фінансових інвестицій об'єктами регулювання є сформовані портфелі корпоративних, боргових і похідних цінних паперів.

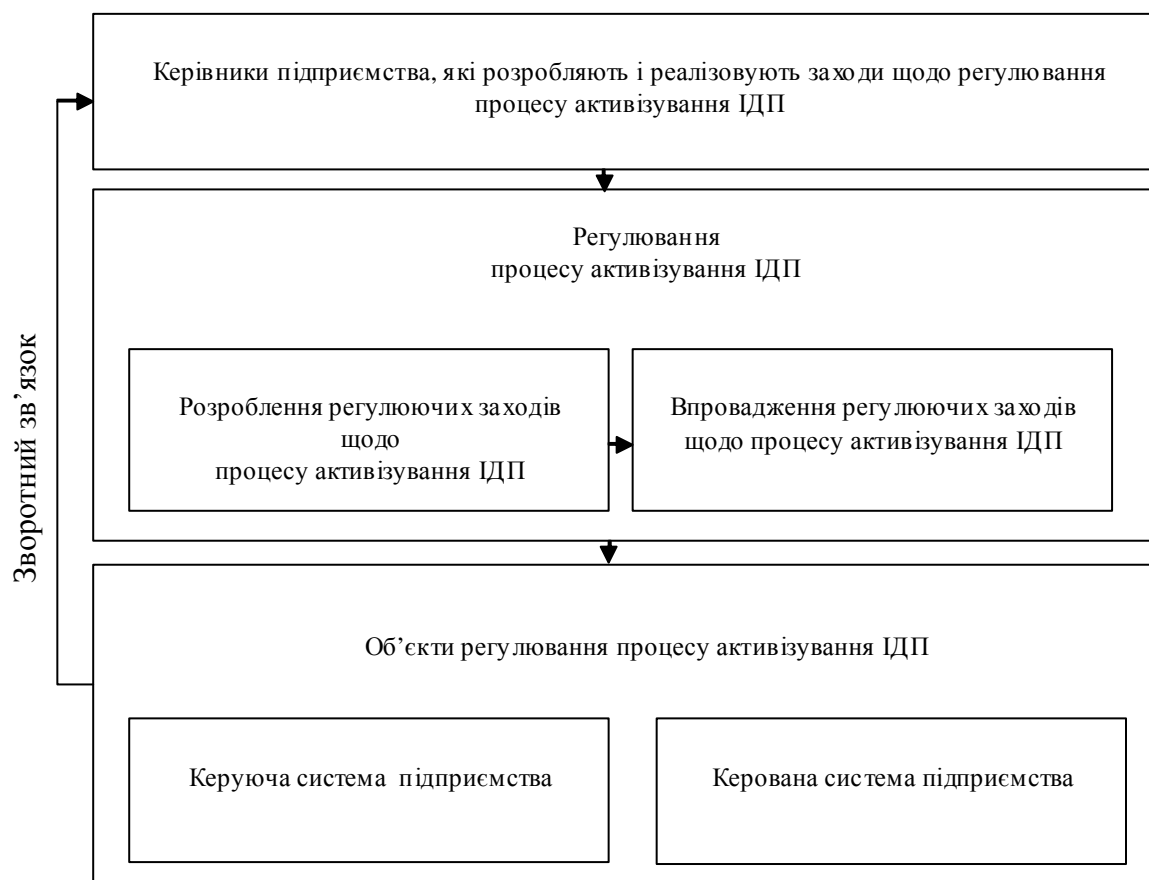


Рис. 2. Регулювання процесу активізування ІДП

Регулювання вказаних об'єктів під час активізування ІДП відбувається на підставі виявлених системою контролювання відхилень фактичних значень показників, які характеризують активізування ІДП, від очікуваних значень.

Система контролювання на підприємстві складається з таких підсистем: внутрішнього контролю, інформаційного забезпечення управління підприємством, обліку і звітності, моніторингу. Акумуляована системою контролювання інформація щодо активізування ІДП обробляється такими методами: аналізом, синтезом, дедукцією, індукцією, експертними оцінками, узагальненням, формалізацією, систематизацією тощо. Найважливішими вимогами до акумульованої інформації є її повнота, своєчасність і достовірність.

Після того, як керівництво підприємства обробило інформацію відповідними методиками і визначило фактичні значення абсолютних і відносних показників, охарактеризовують ефективність процесу активізування ІДП, фактичні дані порівнюють із запланованими. Значення показників, які наведені у стратегічних і поточних планах підприємства, фактично є критеріями ефективності процесу активізування ІДП, проте й вони можуть коригуватись під впливом зміни ринкових тенденцій, зміни пріоритетів власників підприємства тощо [4].

Для ухвалення ефективних рішень щодо регулювання процесу активізування ІДП аналітик повинен розробити систему трактування значень показників і співвідношень між ними. Система трактування вимагає знання сутності показників, вміння виявляти вплив на них чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, володіти методами прогнозування зміни значень показників.

Як зрозуміло з рис. 2, реалізація функції регулювання процесу активізування ІДП відбувається за допомогою розробки і впровадження регулюючих заходів. До них належать: відмова від здійснення операцій, рівень ризику за якими є надто високим; відмова від використання у великих обсягах залученого капіталу; відмова від активного використання оборотних активів у низьколіквідній формі; синхронізація періодів підвищення ризиків за одним з проектів з періодами найнадійніших доходів за проектами, які паралельно реалізує підприємство; дублювання контрагентів і замовників; підготовка резервних альтернативних інвестиційних, науково-технічних, виробничих, збутових та інших заходів, які дублюють планові заходи, що пов'язані з реалізацією ризику; формування системи повноцінного інформаційного забезпечення інвестиційних планів, використання ризикових надбавок (премій); компенсація ризику через систему санкцій; проведення біржових операцій, які страхують забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами, і збут продукції підприємства; резервування коштів і ресурсів, адекватних очікуваному ризику; дублювання контрагентів і замовників тощо [5]. Слід зауважити, що розробка регулюючих заходів відбувається на підставі виявлених під час контролювання недоліків. Тобто це є діяльність щодо коригування раніше використовуваних методів і умов їх застосування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Огляд літературних джерел, матеріалів чинних підприємств показав, що в Україні порівняно з іншими країнами склався комплекс проблем економічного-соціального та іншого характеру, наслідком яких є високий рівень безробіття, низький рівень реальних доходів на душу населення, низькі темпи економічного зростання. Ситуація, яка склалась упродовж останніх років у більшості галузей національної економіки, не сприяє зміцненню конкурентної позиції економіки України на міжнародному ринку. Одним із чинників, який є причиною низького економічного рівня у державі, є неефективна державна політика щодо активізування інвестиційної діяльності. Проведені дослідження показали, що одним із джерел неефективності інвестиційної політики, яка реалізується органами державної влади, є відносна концептуальна невизначеність стратегії інвестиційного розвитку. Огляд праць вітчизняних і зарубіжних науковців на інвестиційну тематику свідчить про те, що результатом успішної реалізації інвестиційної політики є грамотна, ефективна формалізація елементів інвестиційної політики і наявність системи набування і передавання досвіду щодо розроблення, ухвалення і реалізації управлінських рішень для реалізації інвестицій.

Результатами проведених досліджень у роботі конкретизовано об'єкти регулювання в управлінні активізуванням ІДП (система цілей підприємства, показники, які відображені у стратегічних і поточних планах активізування ІДП; рішення щодо делегування повноважень, перерозподілу функцій між окремими посадами, службами, підрозділами тощо; організаційна структура управління підприємством; система стимулювання працівників, які залучені до виконання завдань із активізування ІДП; структура і технологія функціонування інформаційної системи підприємства, система внутрішнього контролю, система моніторингу, система обліку і звітності), а також уточнено схему регулювання процесу активізування ІДП.

Реалізація функції регулювання процесу активізування ІДП відбувається за допомогою розроблення і впровадження регулюючих заходів, які доведені до рівня конкретних рекомендацій. Вони можуть бути використані підприємствами-реципієнтами та інвесторами для підготовки управлінських рішень щодо залучення і реалізації інвестицій.

1. *Инновационный менеджмент: Справ. пособие.* – М.: ЦИСН, 1998. – 568 с. 2. Кузьмін О.Є. *Сучасний менеджмент.* – Львів: Центр Європи, 1995. – 176 с. 3. Кузьмін О.Є., Князь С.В., Фльорко В.А. *Управління ризиками в умовах реалізації інноваційних проектів підприємств: Збірник наукових праць “Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Інноваційний розвиток економіки”.* – Львів, 2003. – Вип. 6 (XLIV). – Ч.1. – С. 118–135. 4. Чистяков Н.М. *Державне регулювання інвестиційного процесу в Україні // Фінанси України.* – 2001. – №3. – С. 116. 5. Шевчук В.Я., Роцин П.С. *Основи інвестиційної діяльності.* – К.: Генеза, 1997.